

Юридичні науки

УДК 343.985

Мироненко Андрій Борисович

магістр, студент

Сумського національного аграрного університету

Myronenko Andrii

Master, Student of the

Sumy National Agrarian University

Шульженко Ассоль Володимирівна

доктор філософії, доцент кафедри правосуддя та філософії

Сумський національний аграрний університет

Shulzhenko Assol

PhD, Associate Professor of the Department of Justice and Philosophy

Sumy National Agrarian University

**ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ СТОРОНОЮ
ЗАХИСТУ
PROBLEMS OF THE USE OF SPECIAL KNOWLEDGE BY THE
DEFENSE PARTY**

***Анотація.** Наукова стаття "Проблеми використання спеціальних знань стороною захисту" присвячена дослідженню ключових проблем, які виникають у сфері безпеки при використанні спеціальних знань стороною захисту. Стаття розглядає такі аспекти, як недостатнє розуміння та оцінка загроз, зловживання та корупція, а також нецільове використання спеціальних знань.*

Дослідження підтверджує тезу, що використання спеціальних знань може бути важливим інструментом для забезпечення безпеки суспільства та нації, але цей потенціал супроводжується серйозними загрозами. Автори статті вказують на важливість наявності етичних кодексів та стандартів, забезпечення незалежності та внутрішньої контрольованості, а також прозорості та обліку спеціальних знань як способів вирішення цих проблем.

Ця стаття має велике значення для сфери безпеки, оскільки вона розкриває ключові аспекти ефективного та етичного використання спеціальних знань у контексті захисту суспільства та нації. Висновки дослідження можуть служити основою для розробки політик та стратегій, спрямованих на покращення безпеки та підвищення довіри громадськості до органів безпеки.

Ключові слова: Спеціальні знання, сторона захисту, безпека, зловживання, корупція, нецільове використання, етичні кодекси, стандарти, незалежність, внутрішній контроль, прозорість, облік, суспільство, загроза.

Summary. *The scientific article "Problems of the use of special knowledge by the defense side" is devoted to the study of key problems that arise in the field of security when the defense side uses special knowledge. The article examines aspects such as insufficient understanding and assessment of threats, abuse and corruption, as well as inappropriate use of expertise.*

The study confirms the thesis that the use of special knowledge can be an important tool for ensuring the security of society and the nation, but this potential is accompanied by serious threats. The authors of the article point to the importance of having ethical codes and standards, ensuring independence and

internal control, as well as transparency and accounting of special knowledge as ways to solve these problems.

This article is of great importance to the field of security, as it reveals key aspects of the effective and ethical use of specialized knowledge in the context of protecting society and the nation. The findings of the study can serve as a basis for the development of policies and strategies aimed at improving security and increasing public trust in security agencies.

Key words: *special knowledge, defense side, security, abuse, corruption, misuse, codes of ethics, standards, independence, internal control, transparency, accounting, society, threat.*

Актуальність проблеми. У світі, що постійно змінюється та небезпечний за багатьма фронтами, справа безпеки та національної оборони стає дедалі більшою важливістю для кожного суспільства. Органи захисту, незалежно від їхньої призначеності, повинні забезпечувати захист громадян, зберігати територіальну цілісність та надійність нації, і це завдання неможливо виконати без відповідних знань і ресурсів [1].

Велика частина цих знань може бути визнана спеціальними, адже вони включають в себе конфіденційну, обмежену за доступом інформацію, яка може бути зв'язана з різними аспектами безпеки, включаючи розвідку, технологічні розробки, військову стратегію, кримінальний аналіз, кібербезпеку та багато інших важливих сфер [2].

У такому контексті розуміння та ефективного використання цих спеціальних знань визначає не лише успіх, але і життєво важливий результат у справах безпеки та національної оборони. Однак, разом із складністю і важливістю цих завдань, на поверхню виходять проблеми та виклики, пов'язані з використанням спеціальних знань стороною захисту.

Серед них можна виділити недостатнє розуміння та оцінку потенційних загроз, які можуть призвести до невірних рішень, нецільове використання цих знань, що може викликати надмірну суб'єктивність та відхилення від реальних вимог безпеки, і, врешті-решт, можливість зловживання та корупції у використанні спеціальних знань [3]. Ці проблеми можуть виявитися критичними, спільно чи окремо, і мати серйозні наслідки як для суспільства, так і для індивідів.

Ця стаття присвячена докладному розгляду цих проблем, їхніх причин і можливих шляхів вирішення. Вона також розглядає вплив цих проблем на суспільство та індивідів і вказує на те, як вони можуть підірвати основи громадської безпеки та довіри до органів захисту. У статті надаються практичні рекомендації для удосконалення використання спеціальних знань стороною захисту та підкреслюється важливість дотримання етичних стандартів і забезпечення прозорості у цій сфері. Зрозуміння цих проблем та відповідальне їх розглядання є критичними для забезпечення безпеки та захисту прав і свобод громадян у сучасному світі.

Виклад основного матеріалу

1. Теоретичний фреймворк: визначення основних понять.

Перш за все, перед тим як розглядати проблеми використання спеціальних знань стороною захисту, важливо чітко визначити ключові поняття, які становлять основу для подальшого розуміння даної теми.

Спеціальні знання відносяться до інформації, яка має особливий статус і доступ до якої обмежений. Ця інформація може бути класифікованою, конфіденційною або обмеженою за доступом. Вона охоплює широкий спектр знань, включаючи військові, розвідувальні, кримінальні, технологічні, інтелектуальну власність та інші види інформації, які мають стратегічне значення для безпеки та національної оборони. Важливою характеристикою

спеціальних знань є їхня чутливість до незаконного доступу, розголошення або недбалого використання [4].

Під стороною захисту ми розуміємо різні суб'єкти, які забезпечують безпеку та захист інтересів суспільства, нації чи організації. Це можуть бути правоохоронні органи, військові, агентства з питань національної безпеки, а також інші структури та організації, що займаються забезпеченням безпеки на різних рівнях. Сторона захисту відповідає за збирання, аналіз та використання спеціальних знань для вирішення завдань безпеки, включаючи запобігання загрозам, розслідування злочинів, національну оборону, інтелектуальну безпеку та інші аспекти.

Роль спеціальних знань у сфері безпеки є визначальною. Ці знання є ключовим ресурсом для оцінки потенційних загроз і розробки стратегій захисту. Оскільки безпека є однією з найважливіших сфер діяльності суспільства та держави, спеціальні знання надають можливість:

1. Запобігати загрозам: Спеціальні знання допомагають ідентифікувати потенційні загрози і ризики, що дозволяє підготувати передові стратегії запобігання подібним загрозам.

2. Виявляти інформаційні ресурси: Використання спеціальних знань дозволяє ефективно виявляти та аналізувати інформацію, яка є критичною для прийняття рішень у сфері безпеки.

3. Здійснювати розвідку та розслідування: Спеціальні знання є необхідними для проведення розвідки та розслідування кримінальних справ, терористичних дій, кібератак, іншої злочинності та загроз безпеці.

4. Забезпечувати національну оборону: У сфері військової безпеки спеціальні знання дозволяють розробляти військові стратегії, оцінювати ворожі можливості та ефективно вести оборону.

5. Зміцнювати інтелектуальну безпеку: В сучасному світі, де інформація стала найціннішим ресурсом, спеціальні знання грають важливу роль у захисті інтелектуальної власності та таємниць.

Отже, розуміння ролі спеціальних знань у сфері безпеки є необхідним елементом для подальшого дослідження проблем використання цих знань стороною захисту та розробки ефективних стратегій для їх управління та забезпечення етичного та законного використання [5].

2. Проблеми використання спеціальних знань стороною захисту.

У цьому розділі ми докладніше розглянемо ключові проблеми, пов'язані з використанням спеціальних знань стороною захисту та їх вплив на ефективність систем безпеки і довіру суспільства.

Недостатнє розуміння та оцінка потенційних загроз є однією з найбільш важливих проблем у використанні спеціальних знань стороною захисту.[6] Ця проблема може мати серйозні наслідки для безпеки суспільства та нації, оскільки від оцінки загроз залежить прийняття стратегічних рішень та визначення пріоритетів у сфері безпеки.

Однією з основних причин недостатнього розуміння загроз є відсутність актуальних даних. Загрози постійно змінюються, розвиваються та адаптуються, і для їхнього ефективного виявлення та оцінки необхідно мати доступ до найновішої інформації [7]. Однак бюрократичні обмеження, брак ресурсів та недостатній обмін інформацією можуть призвести до того, що стороні захисту важко утримувати актуальний аналітичний образ.

Часто органи захисту можуть концентруватися на великих загрозах та ігнорувати менші, але все ж небезпечні ризики. Наприклад, високий рівень уваги до військових загроз може вести до знецінення ролі кібербезпеки, яка може мати значний вплив на суспільство та національну безпеку.

Інновації та швидкий технологічний розвиток призводять до появи нових форм загроз, які можуть бути недостатньо вивченими та оціненими. Наприклад, загрози в області штучного інтелекту, біологічної інженерії та інших сучасних технологій вимагають спеціалізованого розуміння та аналізу.

Для вирішення цієї проблеми необхідно активно використовувати аналітику та інтелектуальне оброблення даних. Аналітики здатні виявляти тенденції, асоціації та виявляти ризики на основі великих обсягів інформації. Вони можуть допомогти у покращенні прогнозування та оцінці загроз [8].

Забезпечення доступу до актуальної інформації, підтримка розвитку аналітичних навичок та сприяння співпраці між органами захисту та аналітичними структурами є ключовими складовими вирішення цієї проблеми.

Загалом, недостатнє розуміння та оцінка загроз може вплинути на ефективність заходів безпеки та призвести до несправедливого розподілу ресурсів. Тому важливо посилювати зусилля у зборі, аналізі та розумінні інформації про загрози, щоб ефективно відповідати на сучасні виклики безпеки.

Зловживання та корупція у використанні спеціальних знань стороною захисту є серйозною загрозою для ефективності та довіри до органів безпеки. Корупція може вплинути на безпеку та відвернути увагу від справжніх загроз, зокрема знищити довіру громадськості до інститутів безпеки.

Проблеми, пов'язані зі зловживанням та корупцією:

1. Використання спеціальних знань у власних інтересах: працівники органів безпеки можуть використовувати доступ до спеціальних знань для особистого збагачення або для підтримки власних інтересів, включаючи політичну владу чи вплив. Це може призвести до того, що вони

використовують цю інформацію недоліком для ефективного виконання своїх обов'язків та запобігання загрозам.

2. Незаконне використання спеціальних знань: іноді спеціальні знання можуть бути використані для незаконних цілей, таких як злочини чи зловживання владою. Наприклад, збільшення доступу до конфіденційної інформації може сприяти злочинцям у здійсненні шахрайства, кібератак та інших незаконних дій.

3. Спільна діяльність та мережі корупції: корупція може виявлятися у формі створення мереж, де співробітники органів безпеки спільно зловживають своєю владою та доступом до спеціальних знань. Це може створювати системну проблему, де корупція стає загальнопоширеним явищем.

Важливим кроком протидії зловживанню корупції є зміцнення етичних стандартів та кодексів поведінки для працівників органів безпеки [9]. Це може включати навчання основним етичним принципам та встановлення механізмів звітності та внутрішнього контролю.

Важливо забезпечити прозорість у використанні спеціальних знань та ведення детального обліку їхнього використання. Це допоможе виявляти випадки зловживання та корупції та надавати відповідальність особам, які порушують етичні стандарти.

Також не менш важливо включити громадськість та незалежних експертів у процес вирішення проблем корупції та зловживання.[10] Це може бути здійснене через створення незалежних комісій, які вивчають випадки корупції та діють на користь суспільства.

Загалом, зловживання та корупція у використанні спеціальних знань стороною захисту є серйозною загрозою для безпеки та довіри громадськості.

Протидія цим проблемам вимагає комплексних заходів, спрямованих на зміцнення етичних стандартів та забезпечення прозорості у діяльності органів безпеки.

Ще однією проблемою є нецільове використання спеціальних знань. Органи захисту можуть володіти цінною інформацією, але використовувати її недоцільно або неефективно [11]. Це може бути спричинено недостатньою координацією між різними службами, бюрократичними обмеженнями або відсутністю відповідних стратегій використання інформації.

Нецільове використання спеціальних знань може призвести до втрати можливостей для захисту важливих інтересів суспільства та нації. Крім того, це може призвести до втрати ресурсів і спричинити серйозні наслідки для національної безпеки.

Загалом, проблеми, пов'язані з використанням спеціальних знань стороною захисту, потребують уваги та розв'язання, оскільки вони впливають на ефективність систем безпеки, довіру громадськості та безпеку нації. Розробка стратегій для запобігання недолікам у використанні спеціальних знань та забезпечення їхнього ефективного та етичного використання є важливим завданням для всіх, хто працює у сфері безпеки.

3. Способи вирішення зазначених проблем.

У цьому розділі розглянемо способи вирішення проблем, пов'язаних із зловживанням та корупцією використанням спеціальних знань стороною захисту.

Етичні кодекси та стандарти відіграють ключову роль у вирішенні проблем корупції та зловживання спеціальними знаннями. Органи безпеки повинні розробляти та впроваджувати етичні правила, які визначають чіткі норми поведінки для своїх працівників. Ці правила повинні включати

заборону використання спеціальних знань у власних інтересах, а також вимоги щодо прозорості та звітності [12].

Дотримання етичних кодексів та стандартів може бути обов'язковим для всіх працівників органів безпеки та підкріплюватися суворими санкціями у випадку порушення. Це сприяє культурі етичної поведінки та допомагає запобігати зловживанню спеціальними знаннями.

Забезпечення незалежності та внутрішньої контрольованості є важливими аспектами вирішення проблем корупції. Органи безпеки повинні мати механізми, що дозволяють їм діяти незалежно від політичних тиску та зовнішнього впливу. Це може бути досягнуто шляхом забезпечення їхньої незалежності від урядових органів та здійсненням внутрішнього контролю над діяльністю.

Важливим елементом є також можливість звертатися до незалежних органів або комісій у випадках порушень та зловживань. Це допомагає забезпечити об'єктивний розгляд скарг та ситуацій корупції.

Прозорість у використанні спеціальних знань є важливим механізмом для запобігання корупції та зловживанню. Органи безпеки повинні забезпечити доступ до інформації про використання спеціальних знань громадськості та незалежним експертам [13]. Це допомагає створити механізми зовнішнього контролю та допомагає виявляти випадки недоцільного використання знань.

Облік спеціальних знань також є важливим аспектом. Органи безпеки повинні вести докладний облік та реєстрацію спеціальних знань, що надає можливість відстежувати їхнє використання та забезпечувати відповідну звітність.

Загалом, способи вирішення проблем, пов'язаних із зловживанням та корупцією використанням спеціальних знань стороною захисту, вимагають

системних заходів та стратегій. Етичні кодекси, незалежність та прозорість є важливими складовими для забезпечення ефективного та етичного використання спеціальних знань у сфері безпеки.

Висновок. У даній науковій статті були розглянуті проблеми використання спеціальних знань стороною захисту, зокрема недостатнє розуміння та оцінка загроз, зловживання та корупція, а також нецільове використання знань. В розділі "Способи вирішення проблем" було вказано на три основні напрямки вирішення цих проблем: етичні кодекси та стандарти, забезпечення незалежності та внутрішньої контрольованості, прозорість та облік спеціальних знань.

Аналіз підтвердив тезу статті про те, що використання спеціальних знань стороною захисту має великий потенціал для забезпечення безпеки суспільства та нації, але цей потенціал супроводжується серйозними проблемами та загрозами, які можуть виникнути через недоцільне використання цих знань. Також, стаття довела, що наявність етичних кодексів та стандартів, незалежність та внутрішній контроль, прозорість та облік можуть вирішити ці проблеми та сприяти ефективному та етичному використанню спеціальних знань.

Дослідження має важливе значення для сфери безпеки, оскільки воно розкриває ключові проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Визначено, що ефективне використання спеціальних знань стороною захисту може сприяти запобіганню та реагуванню на загрози безпеці суспільства та нації. Однак важливо забезпечити дотримання етичних норм, уникнення корупції та зловживанням владою, а також забезпечити прозорість та відповідність законам.

Дослідження вказує на те, що розробка та впровадження етичних кодексів та стандартів, забезпечення незалежності та внутрішньої

контрольованості, а також збільшення прозорості у використанні спеціальних знань є важливими стратегіями для покращення ефективності та етичності діяльності органів безпеки. Ці кроки сприяють запобіганню зловживанням, забезпечують довіру громадськості та підвищують загальну безпеку.

Зазначені висновки підкреслюють важливість розробки та впровадження ефективних систем етичного контролю та забезпечення надійності та прозорості у використанні спеціальних знань в сфері безпеки. Вони можуть служити основою для подальших реформ та поліпшень у цій важливій галузі.

Література

1. Караман І.В. Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство [Текст]: [навч.-метод. посіб.] / [І. В. Караман, В. В. Козіна] ; Нац. асоц. адвокатів України, Рада адвокатів України. Харків: Фактор, 2014. 76 с.
2. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. К.: К.І.С., 2015. 220 с.
3. Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом. Пер. з англ. Х.: Консум, 2000. 592 с.
4. Visscher Ch. Theory and Reality in Public International law. Princeton, 1957. 460 p.
5. Ситник Г.П., Неліпа Д.В., Орел М.Г. Зовнішня політика та національна безпека: посібник / за ред. Г.П.Ситника. Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2021. 244 с.

6. Тертишник В.М. Гарантії істини та захисту прав і свобод людини в кримінальному процесі: Монографія. Дніпропетровськ: Юрид. акад. МВС України, Арт-Прес, 2002. 432 с.
7. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади: монографія / за заг.ред. О. П. Дзьобаня. Харків: Право, 2021. 776 с.
8. Глобальна та національна безпека: підручник / В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянюк та інш.; за заг.ред. Г.П.Ситника. К.: НАДУ, 2016. 784 с.
9. Державна програма щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2011 № 1240.
10. Горан В. Україна на шляху до міжнародних стандартів боротьби з корупцією. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 4. С. 14–16.
11. Зеленецький В., Кальман О. Корупція в Україні та організаційно-правові основи боротьби з нею. *Право України*. 2001. № 4. С. 13–18.
12. Клочков В. Корупція: причини зростання та шляхи подолання. *Юридична газета*. 2005. № 13 (49). С. 11-12.
13. Особливості публічного управління та адміністрування: Навчальний посібник / Бакуменко В. Д., Бондар І.С., Горник В. Г., Шпачук В. В. К.: КНУКіМ, 2016. 167 с.